

אוצרות ל"ג בעומר

ביאורים ועיונים בעניני ל"ג בעומר
וגודל מעלתו של רבי שמעון בר יוחאי

פתח דבר

בעזה"ת.

בהתקרב אלינו האי יומא רבא, יום שמחתו של רשב"י - ל"ג בעומר, הננו מתכבדים להגיש בפני קהל שוחרי התורה ולומדי" קונטרס "אוצרות ל"ג בעומר", ובו ביאורים ועיונים בענייני היום, מלוקטים מתוך תורתו הרחבה מני ים של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

קונטרס זה מופיע במסגרת הקובץ השבועי "לקראת שבת - עיונים בפרשת השבוע".

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם, ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויהי-רצון שנוכה האי שתא לקיום האמור בספר הזוהר, ד"בהאי ספרא דילך יפקון מן גלותא", ותוספת העיסוק בפנימיות התורה תחיש את ביאת גואל צדק, במהרה בימינו.

בברכת התורה,
מכון אור החסידות

חודש אייר ה'תשע"ח

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה
ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו
ולזכות אביהם ה"ה הרב החסיד
ר' מאיר שי'
זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל
יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות Or Hachasidus

Head Office סניף ארץ הקודש
1469 President St. #BSMT ת.ד. 2033
Brooklyn, NY 11213 כפר חב"ד 6084000
United States 03-738-3734
Likras@likras.org (718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה:

הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב,
הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב שמואל אבצן

(שציווי זה קיימו בודאי גם לפני ל"ג בעומר, כנ"ל), כי אם באופן נעלה ביותר
 כראוי לתלמידי רבי עקיבא.

וזהי ההוראה שיש ללמוד מל"ג בעומר - באיזו מדה צריכים להקפיד על הענין
 ד"ואהבת לרעך כמוך":

אין להסתפק בכך שאינו פוגע בחבירו ח"ו, אלא יש לאהוב אותו כמו שאוהב
 את עצמו, "כמוך" ממש, ובלשון הרמב"ם: "מצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד
 ואחד מישראל כגופו, שנאמר ואהבת לרעך כמוך", ויש לכבדו באופן הראוי - לא
 רק "מהיכי תיתי", ולא רק במדה גדולה וחשובה, אלא באופן הראוי ליהודי זה, לפי
 ערך גדלותו וחשיבותו (ע"ד הנהגת תלמידי ר"ע לאחר ל"ג בעומר).

ואין צורך להאריך ולבאר עד כמה גדלה מעלתו של כאו"א מישראל - שהרי כל
 יהודי הוא "עולם מלא", ועד כדי כך - ש"והנה ה' נצב עליו . . ומביט עליו ובוחר
 כליות ולב אם עובדו כראוי", היינו, שהקב"ה מניח את כל שאר הענינים על הצד,
 ומתפנה להביט על יהודי זה -

כלומר, מכיון שכאו"א הוא בנם של ה"אבות", אברהם יצחק ויעקב, עליהם
 נאמר "האבות הן הן המרכבה", וכמודגש ביעקב אבינו: "והנה ה' נצב עליו" - לכן,
 כן הוא גם אצל כאו"א מישראל עד סוף כל הדורות, ש"ה' נצב עליו כו",
 ומכיון שכן הרי בודאי שיחס הכבוד כלפיו צריך להיות בתכלית העילוי.

(ל"ג בעומר תשד"מ)

תוכן העניינים

מהותו של יום

ל"ג בעומר - יום התעלותו ושמחתו של כל יהודי

מדוע ל"ג בעומר הוא יום שמחתו של רשב"י? / כיצד הלומד שני פסוקים ביום מקיים "לא
 ימוש ספר התורה הזה מפין"? / מדוע הסכים רשב"י ש"תורתו אומנותו" לאותם שעוסקים
 ב"חיי שעה"? / וכיצד פוטר רשב"י את החוטאים מן הדין? - ביאור שגב מעלת יום ל"ג
 בעומר ושייכותו אל כל יהודי באשר הוא
 (ע"פ לקוטי שיהות ח"ג עמ' 1002 ואילך)

שואלין ודורשין

אשרי העם הם לומדי

לימוד הפועל ירדת גשמים (ע"פ שיהות קודש תשל"ח ח"ב עמ' 294 ואילך)

זכה ורבים זכה

פעולת רשב"י שהציבור לא יפסיד פסח ראשון מחמת טומאה (ע"פ שיהות
 קודש תשמ"מ ח"ב עמ' 861 ואילך)

טהר את עיר סְבִיבָה

"תורתו אומנותו" - ועוסק בתיקון מקום הטומאה (ע"פ שיהות קודש תשמ"א ח"ג
 עמ' 453 ואילך)

קשקשו עם הקרים

רשב"י תיקן את "לא נהגו כבוד זה בזה" (ע"פ לקוטי שיהות ח"ב עמ' 152 ואילך. תורת
 מנחם תשד"מ ח"ג עמ' 1733)

חידושים וביאורים

במעמי והיתרי השמחה ביום מיתת רשב"י

(ע"פ אגרות קודש חכ"ו עמ' שפא; חכ"ט עמ' קנז; תורת מנחם חמ"ט עמ' 108 ואילך, ועוד)

מקורות להוכיח במה ה' עסק הלימוד דרשב"י במערה

(ע"פ לקוטי שיהות חכ"ב עמ' 328)

הוספה - שיהות קודש

ל"ג בעומר

לקט דברות קודש אודות שמחת ל"ג בעומר, המנהגים ביום זה, וההוראות בעבודת האדם
 לקונו שלומדים מיום זה

מהותו של יום

ל"ג בעומר - יום התעלותו ושמחתו של כל יהודי

מדוע ל"ג בעומר הוא יום שמחתו של רשב"י? / כיצד הלומד שני פסוקים ביום מקיים "לא ימוש ספר התורה הזה מפריך"? / מדוע הסכים רשב"י ש"תורתו אומנותו" לאותם שעוסקים ב"חיי שעה"? / וכיצד פוטר רשב"י את החוטאים מן הדין? - ביאור שגב מעלת יום ל"ג בעומר ושייכותו אל כל יהודי באשר הוא

בכתבי האריז"ל (שר"ע האריז"ל כוונת העומר ג. ועוד) מובא מעשה נורא שאירע בהיות האריז"ל ותלמידיו ביום ל"ג בעומר במירון:

אחד מן התלמידים "הי' נוהג לומר בכל יום בברכת המזון (נ"א: "בברכת תשכון") נחם ה' אלקינו את אבלי ציון, וגם בהיותו שם אמר נחם כו'. ואחר שגמר העמידה אמר לו מורי ז"ל כי ראה בהקיץ את רשב"י ע"ה עומד על קברו, ואמר לו, אמור אל האיש הזה . . כי למה אומר נחם ביום שמחתנו". וסוף דבר הי', שקפידתו של רשב"י הזיקה לאותו התלמיד.

מעשה זה ממחיש את עוצם מעלת רשב"י ואת שגב קדושת יום ל"ג בעומר: אותו תלמיד הי' נוהג לומר "נחם" בכל יום על חורבן ירושלים, ומשמע שגם בשבת ויום טוב הי' אומרו בברכת המזון. ומכל מקום לא הי' פסול בהנהגתו זו. ורק ביום ל"ג בעומר, יום שמחתו של רשב"י, לא הי' לו לומר "נחם"!

וטעם מה שדווקא ביום שמחתו של רשב"י אין לומר נחם, הוא משום שרשב"י עמד בדרגה גבוהה ועצומה, עד שאין שייך אצלו כלל עניין של חורבן וגלות, וכפי שמובא בשם אדמו"ר הזקן (פלא הרימון שמות עמ' ז): "שלפני נשמות הגבוהות, כמו רשב"י, לא נחרב הבית כלל". וממילא אצל רשב"י אין עניין של חורבן, ואין שייך לומר "נחם", ועד כדי כך, שיש קפידה גדולה על האומר "נחם" ביום זה.

אמנם במעשה זה ישנו חידוש מרעיש ביותר: אותו תלמיד לא הי' בדרגת רשב"י, והא ראי' שהחורבן תפס אצלו מקום חשוב, ועד שהי' נצרך לומר בכל יום ויום "נחם". ומכל מקום גם הוא לא הי' לו לומר "נחם" בל"ג בעומר. כי גם אלו שאצלם חרב בית המקדש, הנה ביום ל"ג בעומר נפעלת בהם שייכות לשמחתו ולמדרגתו של רשב"י.

אצל כל השייכים אליו, כידוע שרצה וצוה שכל השייכים אליו ישמחו בשמחתו, וכמסופר בכתבי האריז"ל אודות א' שהי' רגיל לומר תפלת "נחם" בכל יום שהקפיד עליו רשב"י על שאמר "נחם" בל"ג בעומר, יום שמחתו.

ומי הם השייכים אליו, ובמילא צריכים לשמוח בשמחתו - כאו"א מישראל:

רשב"י אמר: "יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין", כלומר, אפילו דור הנמצא במצב ירוד כו' שלכן זקוק הוא לענין של כפרה, ועד כדי כך גדלה הירידה, שלא מספיקה זכותם של הצדיקים בדרגא ד"אם שנים הן אני ובני", אלא יש צורך בזכות גדולה יותר, "אית חד ואנא הוא דכתיב וצדיק יסוד עולם" - הנה גם במעמד ומצב כזה אומר רשב"י "יכול אני לפטור את כל העולם כולו כו'".

ומובן שכאשר "יכול אני לפטור כו'" - הרי בודאי שמנצל כח זה (בהתאם לכך ש"כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה") להביאו מן הכח אל הפועל, היינו, שפוטרים בפועל ("בזכותי אני סובל כל עוונותיהם ופוטרו מן הדין").

ומכיון שרשב"י מקשר את עצמו עם כאו"א מבני הדור כדי לפוטרו כו' - הרי בזה גופא מודגשת שייכותם של כל בני הדור עם רשב"י, ולכן, צריכים כולם לשמוח בשמחתו.

(ל"ג בעומר תשמ"ה)

לנהוג כבוד זה בזה בתכלית העילוי

מובן וגם פשוט שתלמידיו של ר"ע קיימו את הציווי "ואהבת לרעך כמוך" - ככל ציווי התורה, ובפרט בידעם את גודל חשיבותה של מצוה זו, עליו אמר ר"ע רבם: "זה כלל גדול בתורה", ויתר על כן: "זו היא כל התורה כולה ואידך פירושא הוא".

ומ"ש "שלא נהגו כבוד זה לזה" - הרי זה בערך וביחס אגודא מעלתם, היינו, להיותם תלמידים כאלו ש"תורת אמת" קוראת להם בשם "תלמידי רבי עקיבא" - נדרש מהם לנהוג כבוד זה לזה באופן נעלה ביותר, כפי שמתאים וראוי לכבוד יהודי שהוא תלמידו של רבי עקיבא, שהרי מעלתו של רבי עקיבא גדולה ביותר, עד כדי כך שהוא המקור דכל תושבע"פ - "כולהו אליבא דרבי עקיבא". וכאשר לא נהגו כבוד זה לזה באופן הראוי להם - נענשו על זה.

וכל זה הי' עד ל"ג בעומר; אבל מל"ג בעומר ואילך - הרי מכיון ש"פסקו למות", בהכרח לומר שנתבטלה הסיבה שגרמה לכך, היינו, שהתחילו לנהוג כבוד זה לזה בתכלית העילוי [לא רק כפי שנדרש מצד הציווי "ואהבת לרעך כמוך"]

יש לבאר ביתר הרחבה את מהות שגב גדולתו של רשב"י, ומשני הקצוות: מחד, עוצם מעלתו עד ש"לא נחרב הבית כלל" לפניו, ומאידך, מה שהמשיך את דרגתו הנפלאה והחדיר אותה גם אצל אותו תלמיד שהי' שייך בעצמו לחורבן, ואפילו במקומות הנחותים ביותר, וכפי שיתבאר לקמן.

"בחד קטירא אתקטרנא" – שייך לכל ישראל

בשעה שסמך ר' עקיבא את ר' מאיר ור' שמעון, ציווה: "ישב ר' מאיר תחילה", וכאשר "נתכרכמו פניו של ר' שמעון", אמר לו ר' עקיבא: "דייך שאני ובוראך מכירים כוחך" (ירושלמי סנהדרין פ"א ה"ב).

מכאן ניתן ללמוד אודות עוצם מעלת רשב"י: על ר' מאיר נאמר "שלא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו" (עירובין יג, ב). אך מכל מקום הכירו במעלתו במידה מסוימת, ועד שהבינו שצריך להיות "ישב ר' מאיר תחילה". אמנם, במעלת ר' שמעון לא הייתה להם הכרה כלל, כי רק ר' עקיבא והבורא הם המכירים כוחו, ושאר התלמידים אינם מבינים אפילו שהוא צריך לישוב בראש.

ונמצא שגדלה מעלת רשב"י כל כך, עד שלא הי' ביכולתם של התלמידים להשיג אפילו אפס קצהו מהפלאות מדרגתו.

ואם אודות חייו של רשב"י בעולם הזה הגשמי נאמרו דברים נפלאים אלו, על אחת כמה וכמה בעת הסתלקותו לעלמא דקשט. כי על יום ההסתלקות נאמר (ראה תניא אגרת הקודש סכ"ז) שבו נכללים ועולים "כל מעשיו ותורתו ועבודתו" של האדם ש"עבד כל ימי חייו", ואז הוא מגיע למדרגה הנעלית ביותר.

ואכן, מסופרים דברים נשגבים שנאמרו מפי רשב"י קודם הסתלקותו: "בחד קטירא אתקטרנא ביי", "ביי אחידא ביי להטא" – שבדברים אלו ביטא רשב"י את התקשרותו והתאחדותו הנפלאה עם חיי החיים ב"ה (זהר ח"ג אדרא זוטא רפח, א. רצב, א. וראה המשך תרס"ו עמ' מד ואילך). הפסוק האחרון שנאמר מפי רשב"י הי' "כי שם ציווה ה' את הברכה וגו'" (תהלים קלג, ג), ו"א סיים בוצינא קדישא למימר חיים" (זהר ח"ג רצו, ב), ובכך התבטא כיצד הוא התייחד בהשיי'ת חיי החיים בייחוד נצחי, עד ש"לא סיים" את אמירת "חיים", כי אין הפסק וסיום בהתייחדותו עם בחינת "חיים".

והעניינים הנשגבים של יום הסתלקות רשב"י הרי הם "נזכרים ונעשים" (אסתר ט, כח) בכל שנה ושנה מחדש (ראה רמ"ז בס' תיקון שובבים. הובא ונת' בס' לב דוד (להחיד"א) פכ"ט). ומשום כך יום ל"ג בעומר הוא יום שמחה, מחמת הגילויים הנפלאים והדרגות הנעלות שיש ביום זה.

והנה, מעלות נשגבות אלו אינן קיימות לכאורה כלל אצל שאר בני ישראל, ובוודאי לא אצל אנשים פשוטים. אבל אף על פי כן רואים בסיפור מתלמיד האריז"ל, של"ג

הזמן המסויים שמקדיש ללימוד התורה יהי' באופן ד"תורתו אומנתו"

לכאורה: "תורתו אומנתו" היא מעלה מיוחדת שמצינו אצל רשב"י אפילו לגבי שאר תנאים (שאר תלמידי רבי עקיבא), וא"כ, כיצד יכולים לתבוע שעבודה כזו תהי' אצל כאו"א מישראל?!

והביאור בזה – כמדובר כמ"פ ש"מעין ודוגמא" לעבודה זו שייך אצל כאו"א מישראל:

"אומן" – עוסק בכו"כ ענינים מלבד מעשה האומנות שלו, ואעפ"כ, ה"אומנות" שלו היא – מלאכה פלונית, כלומר, עיקר חיותו של אדם זה היא ב"אומנות" זו, בה מתגלים כשרונותיו, ובה מונח הוא בכל ישותו, ובה יהגה ויחשוב במשך כל היום כולו, בעת האכילה וכיו"ב, ואפילו בעת השינה – חולם הוא אודות "אומנות" זו, "רעיוןך על משכבך סליקו".

ועד"ז מובן בנוגע לכאו"א מישראל, שאומנתו היא – ה"תורה":

ישנם זמנים מסויימים במשך היום שבהם עוסק יהודי – ע"פ תורה – בשאר ענינים, כמו: אכילה ושתי', שינה, משא ומתן וכיו"ב, אבל אעפ"כ, ה"אומנות" של יהודי היא – תורה: גם בשעה שאוכל ושותה וכיו"ב – יודעים הכל שעיקר מציאותו היא התורה, ועד שהתורה היא "תורתו", הוא מקבל זאת בירושה – "מורשה קהלת יעקב", ולכן "נקראת על שמו", זוהי אומנות ש"ו. ולכן, גם כאשר לימוד התורה בפועל אינו אלא במשך זמן מסויים (מפני שבשאר זמני היום טרוד הוא בעסקיו, וכיו"ב) – הרי בזמן זה יכול לעסוק בתורה באופן ד"תורתו אומנתו", ולימוד זה חודר בכל שעות היום כולו, כך שבמשך כל היום ניכר עליו שאומנתו היא – תורה.

ונמצא, שכאו"א מישראל שחייב בלימוד התורה, "בין עני בין עשיר בין שלם בגופו בין בעל יסורים כו", ביכולתו להיות במעמד ומצב כזה שהזמן המסויים שמקדיש ללימוד התורה יהי' באופן ד"תורתו אומנתו", ועי"ז – גם במשך כל היום כולו.

(ל"ג בעומר תשד"מ)

מי הם השייכים לרשב"י, וצריכים לשמוח בשמחתו? כאו"א מישראל!

ל"ג בעומר הוא יום שמחתו של רשב"י – שמחה גדולה ביותר, הבאה בגילוי

אויב העומד מקרוב, אלא גם) על אויב העומד מרחוק.

ההכנה ללימוד התורה היא הביטול ושפלות עצמו

ועוד ענין במשל ה"קשת":

רואים במוחש - כפי שמוכח בתורת החסידות - שכדי שזריקת החץ ע"י הקשת תהי' בריחוק מקום יותר, צריכים למשוך את היתר למטה יותר, קרוב לעצמו יותר, וככל שתהי' משיכת היתר למטה מטה יותר, וקרוב לעצמו יותר, יגיע החץ רחוק יותר.

- הסיבה לכך שמדגישים שענין זה מובא בתורת החסידות, נוסף על כך שרואים במוחש, היא, משום שבדברים שרואים במוחש לא יודעים אם הם ענינים אמיתיים או בלתי אמיתיים, ורק כשהדבר מובא בתורה (ובנדוד"ד, בתורת החסידות), ה"ז סימן שכן היא האמת, או שזהו ענין שיכולים ללמוד ממנו כו'. -

וענינו בעבודת ה' - שמשיכת יתר הקשת למטה יותר וקרוב ללבו יותר, מורה על ביטול ושפלות עצמו, ועי"ז מגיע החץ רחוק יותר, לבטל ולהכניע גם את האויב הנמצא בריחוק מקום.

ודוגמתו בנוגע ללימוד התורה - שההכנה ללימוד התורה היא הביטול ושפלות עצמו, לידע שאין זה "כחי ועוצם ידי", אלא בכחו של הקב"ה, ועי"ז נעשה לימוד התורה כדבעי למהוי, כמ"ש "ונפשי כעפר לכל תהי' (ועי"ז) פתח לבי בתורתך", ובמילא, ככל שיתוסף בקיום הענין ד"נפשי כעפר לכל תהי'", יתוסף בקיום הבקשה שלאח"ז "פתח לבי בתורתך" באופן טוב ומהיר יותר ("בעסער און שנעלער").

עפ"ז יש לבאר תוכן המנהג שתלמידי החדרים משחקים בקשת בל"ג בעומר:

בהמשחק של תלמידי החדרים בקשת, מרומז, שצריך להיות ענין הקשת כדי להבטיח שלימוד התורה יהי' כדבעי למהוי, כנ"ל בארוכה.

והנתינת כח לזה היא בל"ג בעומר, יום ההילולא דרשב"י, שעיקר ענינו הוא פנימיות התורה - כי, ע"י פנימיות התורה נעשית הגישה ("דער צוגאנג") ללימוד נגלה דתורה מתוך ידיעה והכרה שהתורה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה (ופשיטא - שילית הענין ד"כחי ועוצם ידי", ע"י הביטול ושפלות עצמו), ומתוך יראת שמים, שאז הלימוד הוא כדבעי למהוי.

(ל"ג בעומר תשי"א)

אוצרות ל"ג בעומר

בעומר אינו יום שמחת רשב"י בלבד, אלא הוא שייך לכל אחד ואחד. ועד שרשב"י הקפיד על מה שאותו תלמיד אמר "נחם" ביום שמחתו.

וזה גופא היא מעלתו הנפלאה של רשב"י: מחד גיסא הרי מעלתו נשגבה גבוה מעל גבוה, ויחד עם זאת, הוא משפיע לכל אחד ואחד את אותן הדרגות הנשגבות, וכפי שיתבאר.

"לא ימוש" - גם אצל הלומד שני פסוקים ביום

גם בפסקי ההלכה של רשב"י חזינן כיצד הוא ממשיך מלמעלה מעלה ביותר - אל הנמוכים והנחותים ביותר:

אודות הציווי "לא ימוש ספר התורה הזה מפין" (יהושע א, ח), נחלקו התנאים (ברכות לה, ב):

ר' ישמעאל סובר שלא ייתכן לומר "דברים ככתבן", שיש להגות בתורה תדיר ולא להפסיק בלימוד כלל, שהרי כתוב אחר אומר "ואספת דגנך" (דברים יא, יד), וממילא מוכרחים לומר שיחד עם הלימוד יש להנהיג גם "מנהג דרך ארץ".

ואילו רשב"י סובר שאין הדברים כן. והוא תמה: "אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה. . . תורה מה תהא עלי"? ועל כן הוא מפרש את "לא ימוש" כפשוטו, שיש ללמוד בתורה משך כל הזמן כפשוטו. ואין לדאוג בנוגע לפרנסה, כי "מלאכתך נעשית ע"י אחרים".

הנהגתו של רשב"י בפועל הייתה אכן באופן זה של "תורתן אומנותן" (ברכות יא, א), אך הנהגה זו מתאימה ליחידי סגולה בלבד, וכפי שמסיימת הגמרא שם: "הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידן, כרשב"י ולא עלתה בידן".

וגם בענין זה רואים כיצד רשב"י מרום שגב דרגתו של "תורתן אומנותן", ממשיך את מדרגתו הנעלית אל פשוטי העם:

כאשר יצאו רשב"י ור' אלעזר בנו מן המערה, בתום שלוש עשרה שנים שהיו שם ונתעלו ונתרוממו בעסק התורה וידיעתה, לא הי' ר' אלעזר יכול לסבול את המציאות של בני אדם שעוסקים בעניינים גשמיים נחותים כחרישה וזריעה וכיוצא בזה - "מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה", וכל מקום שהי' מביט בו הי' נשרף.

רשב"י, לעומת זאת, לא זו בלבד שלא שרף את אותן השדות, אלא "כל היכא דהוה מחי ר' אלעזר הוה מסי ר' שמעון" - שהי' מרפא ומתקן את אותן השדות ששרף ר' אלעזר בנו. ואמר רשב"י לר' אלעזר: "בני, די לעולם אני ואתה" (שבת לג, ב). וחזינן כיצד סבר רשב"י שאותם אלו שחורשים וזורעים, אין להקפיד עליהם, כי תורתם של "אני ואתה" מספיקה לעולם כולו - "די לעולם".

ואף שסבירא לי' לרשב"י שחיוב לימוד התורה הוא באופן של "לא ימוש" כפשוטו, ולדעתו אין להתעסק כלל בענייני חרישה וזריעה וכיוצא. מכל מקום אמר לר' אלעזר בנו ש"די לעולם" ב"אני ואתה" שעוסקים בלימוד התורה ללא הפסק.

יתר על כן, מצינו שאמר רשב"י שישנם בני אדם שמקיימים מצוות "לא ימוש" אפילו בקריאת שני פסוקים ביום:

כאשר אין אדם יכול ללמוד תורה במשך כל היום כולו, משום שעל פי התורה הוא טרוד ועסוק כל היום, או מפני שהוא עם הארץ שאינו יכול ללמוד ולהבין כלל, אזי פסק רשב"י ש"אפילו לא קרא אדם אלא קריאת שמע שחרית וערבית קיים לא ימוש" (מנחות צט, ב).

ויש לעמוד על עומק החידוש שבפסק זה: הי' אפשר לומר שמי שאינו יכול ללמוד תורה כלל, הרי הוא אנוס שאינו יכול לקיים מצוות לימוד התורה, ו"אנוס רחמנא פטרי", וגם אם קורא קריאת שמע, מכל מקום בוודאי אינו מקיים בכך "לא ימוש" ספר התורה הזה מפין.

וזאת מחדש רשב"י, שאותו יהודי שמצבו הנחות אינו מאפשר לו ללמוד כלל, והוא קורא את שמע שחרית וערבית, הרי הוא מקיים בכך מצוות לימוד התורה, ויתירה מכך: באותם שני פסוקים שקורא בכל יום (שפסוק שמע ישראל לבדו הוא עיקר קריאת שמע - ראה הדעות בזה בשו"ע אדמו"ר הזקן או"ח סי' נח ס"א), הרי הוא מקיים "לא ימוש" - לימוד ללא הפסק!

תוכן הצייווי "לא ימוש" ספר התורה הזה מפין" הוא שלימוד התורה יהי' באופן נצחי וללא הפסק, שכן התורה היא חכמתו ית' שאין לה קץ וגבול. והנה, כאשר היהודי לומד באופן שתורתו אומנותו, ואינו חורש וזורע, ואינו מפסיק רגע אחד מלימוד התורה, מובן שממשיך בלימודו את ה"אין סוף" שבתורה. אך יהודי שמפסיק לחרישה וזריעה, ויהודי שקורא רק שני פסוקים ביום, לכאורה אין בלימודו את הנצחיות וה"אין סוף" שבתורה.

ואת זאת פוסק ופועל רשב"י, שנצחיות התורה תימשך לא רק במדרגת לימודו הנשגבת, אלא לכל איש ישראל המקיים מצוות לימוד התורה, באיזו דרגה שאוחז בה.

המשכת קדושת רשב"י למקום ספק אבי אבות הטומאה

עד כאן נתבאר כיצד רשב"י ממשיך את דרגותיו הנפלאות אל אלו שמצויים בדרגה נחותה. אך עדיין מדובר באלו המצייטים לדיני התורה. אין הם עוברים על דיני התורה, אלא חורשים וזורעים, "עולם כמנהגו", כמו שנאמר "ואספת דגנך".

אמנם, מסיפור חז"ל (שבת לג, ב) ניתן ללמוד כיצד המשכותיו של רשב"י הן גם במקום הטומאה ממש:

שצריך לעורר התלמידים לנהוג כבוד זה בזה:

כשאומרים שישנו כלל בתורה שלימוד התורה צריך להיות באופן שנוהגים כבוד זה בזה - אין הפירוש בזה שלימוד התורה יכול להשאר באותו אופן כמקודם והשינוי יהי' רק בהפרט של מנהג כבוד זה בזה, כי, העדר מנהג כבוד זה בזה הוא מסובב מאופן בלתי רצוי בלימוד התורה; אלא, בהכרח לקבוע ("אוועקשטעלן") את לימוד התורה באופן כזה שמלכתחילה לא תהי' אפשרות למעמד ומצב של העדר מנהג כבוד זה בזה, כאמור, עיי' שהגישה ללימוד התורה היא מתוך ידיעה והכרה שהתורה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה.

מדוע לא מספיק אם יוסיף בלימוד הגמרא עוד חצי שעה?

והעצה לזה - ענין ה"קשת":

מבואר בחסידות (ראה תו"א (בהוספות) ויחי קג, א) שכלי זיין נחלקים בכללות לשני סוגים - כלשון הכתוב בדברי יעקב אבינו: "אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי" - חרב וקשת. והחילוק ביניהם - שע"י "חרב" יכולים לפגוע רק באויב הנמצא בקירוב מקום (ורואים אותו בעיני בשר), ואילו ע"י "קשת" יכולים לפגוע גם באויב הנסתר שנמצא בריחוק מקום.

וענינו בעבודת ה' - שלא מספיק להזהר, ללחום ולנצח האויב שנמצא בקירוב מקום, שקאי על ענינים כאלה שהכל יודעים בכירור ללא כל ספק שהם עצת היצה"ר, מסטרא דשמאלא, אלא צריכים להזהר גם מאויב הנסתר בריחוק מקום, ובשביל זה יש צורך ב"קשת", שעל ידה יכולים לזרוק חץ על האויב שנמצא בריחוק מקום.

ובנוגע לענינו:

כדי להבטיח ("באווארענען") שלימוד התורה יהי' כדבעי - לימוד התורה מתוך יראת שמים דוקא (כמבואר במסכת שבת (לא, א-ב)) - יש צורך להזהר ולהקפיד גם בנוגע לענינים הנמצאים בריחוק מקום, כלומר, ענינים כאלה שלכאורה אינם שייכים ללימוד התורה,

- כפי שאומר הרבי [כ"ק מו"ח אדמו"ר מוהרי"ן נ"ע] שכדי שלימוד התורה יהי' מתוך יראת שמים יש צורך בכמה הכנות, כמו, טהרה במקוה, נתינת צדקה, תפלה באריכות, אמירת תהלים, לימוד חומש עם פרש"י (שלימוד זה פותח את הלב, ועד"ז בנוגע ללימוד הפותח את המוח) -

לכאורה אינו מובן: מהי השייכות דכל ענינים הנ"ל ללימוד התורה?! אדרבה: אם תמורת ענינים אלה יוסיף עוד חצי שעה בלימוד הגמרא בודאי יפעל יותר!

והמענה לזה - שדוקא ע"י ענינים הנ"ל, שפעולתם רחוקה לכאורה מלימוד התורה, יכולים להבטיח שלימוד התורה יהי' כדבעי למהוי, כמשל הקשת, שפעולתה (לא רק על

ויובן בהקדם ענין נוסף בל"ג בעומר בקשר לתלמידים - שבל"ג בעומר פסקו למות תלמידי ר"ע (רבו של רשב"י) שלא נהגו כבוד זה בזה, ולכן נקבע יום זה לשמחה ולזכרון לכל התלמידים, בני תורה, לומדי תורה, לידע ולזכור שצרכים לנהוג כבוד זה בזה (ההנהגה המתאימה שעל ידה נפסק הקטרוג על תלמידי ר"ע).

והענין בזה - שב' אופני ההנהגה הנ"ל (נהגו כבוד זה בזה או הפכו) באים כתוצאה מב' אופנים בלימוד התורה, שיש אופן לימוד שמביא לכך שיהיו נוהגים כבוד זה בזה, ויש אופן לימוד שמביא לכך שלא ינהגו כבוד זה בזה:

כאשר הגישה ללימוד התורה היא מתוך ידיעה והכרה שהתורה היא חכמתו ורצינו ש' הקב"ה, ובמילא, החיות וההתלהבות ("דער קאך") בהלימוד היא (לא מצד הרגש עצמו, ישות וגאווה ח"ו, אלא) מזה שלומד ומבין ומחדש בחכמתו ש' הקב"ה - בודאי לא יתרעם על כך שחבירו מצליח בלימוד התורה לא פחות ואולי אפילו יותר טוב ממנו, ולא עוד אלא שאפילו אם יפריך חבירו את דבריו ויוכיח לו שטעה בדבריו, הרי, לא זו בלבד שלא יקפיד ויכעס עליו, אלא אדרבה, יתן לו תודה על כך שהצילו מטעות, שקר וכזב (בגלל שהיצר הרע הטעהו לדרך עקומה, וחבירו מחזירו לדרך הישר), והעמידו על האמת בתורת ה';

וכשלימוד התורה הוא באופן כזה - אזי ההנהגה בין התלמידים היא באופן (שלא זו בלבד שאין נתינת מקום לקנאה ושנאה, אלא אדרבה) שמפרכסין זה את זה, ונוהגין כבוד זה בזה.

משא"כ כאשר הגישה ללימוד התורה היא מתוך מחשבה ש"כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", הרגש עצמו ("ער טוט אויף"), הוא שואל קושיא, מתרן תירוץ, ומקשה על דברי פלוני, וכתוצאה מזה נעשה אצלו רגש של ישות, ולפעמים גם גאווה - אזי כשיבוא חבירו ויעמידנו על טעותו, או אפילו רק יוכיח שביכלתו לומר תירוץ טוב יותר, שע"ז ממעט בדמותו, בודאי יקפיד ויכעם עליו, שכן, עד עתה ה' סבור שבכחו ועוצם ידו פעל גדולות ועשה חיל בתורה, והי' הולך ומכריז "שישו בני מעי", וכיון שבא פלוני ומראה שהיתה לו טעות מעיקרו, שהעשירות שלו בתורה אינה אלא עשירות המדומה, סברא מדומה, סברת שקר, ה"ה מקפיד וכועס עליו;

וכשלימוד התורה הוא באופן כזה - אזי ההנהגה בין התלמידים היא באופן של העדר נתינת כבוד (לא נהגו כבוד) זה לזה.

והעיר, שהאמור לעיל בודאי לא שייך אצל תלמידי רבי עקיבא, שאצלם היתה ההנהגה של העדר נתינת כבוד זה לזה מצד שרש הגבורות ודינים דקטנות כפי שהם למעלה (ראה פע"ח שער ספיה"ע פ"ו. שער הכוונות ענין ספיה"ע דרוש יב), אלא שלאחרי השתלשלות המדרגות למטה מטה ה"ז בא באופן של קפידא כפשוטה.

ומזה מובן גם בנוגע להלימוד מל"ג בעומר - הזכרון אודות תלמידי רבי עקיבא

כאשר יצא רשב"י מהמערה, שאל את בני העיר "איכא מילתא דבעי לתקוני"? ואכן התעסק רשב"י בטיהור מקום שהי' בו ספק טומאת מת.

ויש להעמיק במשמעותו הפנימית של סיפור זה:

רשב"י אחז אז במדרגה גבוהה ביותר בקדושה ובטהרה, לאחר ששהה שנה נוספת, שנת השלוש עשרה, במערה. לעומת זאת, אותו מקום שטיהר רשב"י הי' מסופק בטומאה - היפך הטהרה שהיא יסוד תחילת עבודת ה'. ולא חשש טומאה סתם, אלא חשש "אבי אבות הטומאה". ומובן אשר לגבי דרגתו הנשגבת של רשב"י באותו זמן, הי' המצב של ספק טומאת מת מושלל ומופרך ביותר. ומכל מקום התעסק רשב"י לתקן את אותו מקום נחות.

יתר על כן, אין זאת שפגש רשב"י במצב של ספק טומאה, ולא הי' יכול לסבלו ועל כן טיהרו, אלא הוא עצמו עמד וחיפש - "אמר איכא מילתא דבעי לתקוני", והיינו שטרם בעצמו למצוא מקום נחות, עניין שיש בו קלקול ובעי תיקון, בכדי להעלות ולרומם את המצבים והמקומות הנחותים.

והיא הנותנת: דווקא משום היות רשב"י במדרגה נעלית ביותר, על כן הי' בכוחו לירד עד סוף כל המדרגות ולתקן את מקום חשש טומאת מת.

וכפי שרואים מסיפור הדברים שבגמרא, שבסוף שתיים עשרה שנה שהי' במערה, עדיין הי' במצב שאינו סובל את המציאות של "עוסקין בחיי שעה", ואז כל מקום שנתן בו את עיניו מיד נשרף. ודווקא לאחר השנה השליש עשרה, כאשר השיג דרגה גבוהה יותר, אז הי' בכוחו לירד ולרומם גם את העוסקים בחיי שעה, ולתקן את מקום ספק אבי אבות הטומאה.

והדבר רמוז בלשון הגמרא (סו): "הואיל ואיתרחש ניסא" - גילוי שלמעלה מן הטבע, אזי יש כח ל"איזיל איתקן מילתא" - תיקון המקומות הנחותים והמקולקלים.

"יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין"

והעולה על כולנה: רשב"י ממשיך את מעלתו הנפלאה לא רק למי שעוסק ב"מנהג דרך ארץ", ולא רק במקום הקלקול וספק טומאה, אלא גם למי שחטא ופגם על פי בחירתו.

אמרו בגמרא (סוכה מה, ב) משם רשב"י: "יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין". ובזה יש הפלאה ועילוי גם על פני טיהור מקום ספק הטומאה:

טומאת מת אינה עניין שבבחירתו של אדם מאז חטא עץ הדעת, המיתה היא בטבע הבריאה, ואי אפשר למנוע טומאה זו. אבל אדם שיש עליו "דין", הרי זה משום שחטא על פי בחירתו החופשית שנתן לו הבורא. ובמצב זה לכאורה אינו ראוי שילמדו עליו

זכות ויפטרוהו מן הדין.

ומכל מקום אמר רשב"י, שהוא משפיל עצמו ויורד אל אדם נחות זה, ללמד עליו זכות ולהעביר מעליו את הדין.

ואין זאת שמכריחים את רשב"י לעשות זאת, על דרך מה שאמר השי"ת למשה "לך רד" (שמות לב, ז. וראה ברכות לב, א), אלא רשב"י בבחירתו חפץ לירד ולפטור את העולם כולו מן הדין.

וכל זאת, דוקא משום היות רשב"י בדרגא הנשגבת ביותר, וכפי שאמר (סוכה שם) "ראיתי בני עלי' והם מועטים . . אם שניים הם אני ובני", שהגבוה ביותר הוא יכול לירד ולרומם את הנחות ביותר.

ומכל האמור יובן כיצד יום ל"ג בעומר, הילולא דרשב"י, אשר בו עולים ומתעלים כל מעשיו ועבודתו שעבד כל ימי חייו, הוא שייך לכל איש ישראל, והוא יום שמחתו של כל יהודי, משום שרשב"י מרום דרגתו פועל ומרומם כל יהודי באשר הוא. וממילא יום התעלות ושמחת רשב"י, הוא יום טוב ומועד שמחה אצל כל ישראל.

לקט מתוך דברות קודש בענייני הוראה, הדרכה וחיזוק בעבודת השי"ת
דברים אלו לא הוגהו על ידי רבינו, ובאו כאן כמעט ללא עריכה,
באופן שנאמרו, מלבד שינויים קלים להקל על הקורא

ל"ג בעומר

ה"קשת" כסימן ל"רגלי משיחא"

ידוע מנהג ישראל (ש"תורה היא") שבל"ג בעומר יוצאים ילדי ישראל תלמידי החדרים אל השדה ומשחקים בקשת.

ובביאור טעם המנהג - יש להקדים:

איתא בספרים (בני יששכר מאמרי חודש אייר מאמר ג' (ענין ל"ג בעומר) אות ד') שכיון ש"כל ימיו של רשב"י לא נראתה הקשת בענן", לפי ש"הי' זכותו מגין על הדור ולא הי' צריך להראות הקשת בענן", לכן, ביום הסתלקותו של רשב"י, ל"ג בעומר, משחקים בקשת, כדי להראות שמאז הסתלקותו של רשב"י יש צורך בקשת.

אבל, לפי טעם זה נמצא שהמשחק בקשת בל"ג בעומר הוא סימן למוטב (כיון שהצורך בקשת מורה על מעמד ומצב בלתי רצוי). ויש לבאר הסימן דקשת למוטב (ראה גם בני יששכר שם) - ע"פ מ"ש בזהר ובתקו"ז (ח"א עב, ב. תי"ח לו, רע"ב) "לא תצפי לרגלי דמשיחא עד דיתחזי האי קשת . . בגוונן נהירין . . וכדין צפי לי' למשיח", היינו, שראיית הקשת בגוונין נהירין היא סימן שהגיע הזמן דביאת המשיח, רגלי משיחא ("ס'איז שוין דא אפילו די רגלים' פון משיח'").

וכיון של"ג בעומר הוא יום ההילולא דרשב"י, שעל ידו היתה פתיחת הצינור להתגלות פנימיות התורה, ועד לאופן ד"יפוצו מעינותיך חוצה" שזוהי ההכנה וההקדמה והכלי לביאת המשיח - לכן נוהגים לשחק ביום זה בקשת, לרמז על הקשת בגוונין נהירין שראייתה היא הסימן לרגלי משיח.

כשלימוד התורה היא בידיעה שהתורה היא חכמת ה' בודאי לא יתרעם אם חבירו מצליח יותר

ויש להוסיף ולבאר שייכות המנהג דמשחק הקשת בל"ג בעומר לתלמידי החדרים דוקא:

שחכמתו גדולה כ"כ עד שהי' משיב י"ב פירוקי על קושיות דרשב"י, עיי' שיחת ש"פ בחוקתי תשמ"ו הערה 18). וזה בודאי דורש זמן רב.

ומה גם שלימודו דרב אשי שהי' לאחרי ר' יוחנן כבר הי' מועט ושלא בערך לעומת הלימוד בדורו של רשב"י, עיי' עירובין נג. דברי ר' יוחנן אודות מעלת לימודם היתירה של רבותיו וירידת הדורות בזה בין "ראשונים" ל"אחרונים", וא"כ כ"ש דור רב אשי דבתרי', ואילו דורו של רשב"י הלא מן הראשונים הוא.

ואילו בלימוד נסתר, כבר הבהיר רבינו באגרתו כאן להדיא דלא שייכא בזה לימוד בפלפול ותירוץ כו', כמו שהביא מהזהר (ח"ג קכד, ב) דבנסתר לית תמן קושיות ופלפולים ורמינהו. ולהכי הי' ודאי מסיימו בזמן קצר. משא"כ בלימוד הנגלה דרשב"י דמוכרח הי' הדבר ללמוד בפלפול ותירוץ

שואלין ודורשין עיונים וביאורים בגודל מדריגתו של רשב"י

אשרי העם הם לומדי

לימוד הפועל ירידת גשמים

אודות גודל עוצם כוחו של רשב"י, איתא בזוהר (ח"ג נט, ב) ש"זמנא חדא הוה צריכא עלמא למטרא", והלכו החכמים לפני רשב"י. רשב"י אמר תורה על הפסוק "שיר המעלות הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד", ואזי ירדו גשמים.

עצירת גשמים התרחשה פעמים רבות, ומסופר בדברי חז"ל אודות כמה וכמה תנאים שהשתדלו עבור ירידת גשמים. אמנם, שונה הייתה דרך פעולתו של רשב"י משאר התנאים: כל התנאים התפללו לירידת גשמים, וכמו חוני המעגל ש"עג עוגה ועמד בתוכה" והתפלל לגשמים (תענית יט, א), ור' עקיבא שירד לפני התיבה עבור ירידת גשמים (שם כה, ב). אך רשב"י לא הוצרך לתפילה כלל, אלא רק אמר תורה ומיד ירדו גשמים.

ויש לבאר הטעם לכך שדווקא רשב"י הצליח לפעול ירידת גשמים על ידי לימודו:

על הפסוק (בראשית א, א) "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ", דרשו רבותינו (הובא ברש"י) שהשמים והארץ נבראו בשביל "ב' ראשית" – "בשביל התורה שנקראת ראשית דרכו, ובשביל ישראל שנקראו ראשית תבואתה". ומובן, שמכיוון שכל עצם השמים והארץ לא נבראו אלא בשביל ישראל ובשביל התורה, הרי כאשר עוסק יהודי בלימוד התורה בשלימות, בכוחו לפעול שינויים בעולם. וכפי שרואים גם בעולם הזה הגשמי, שמילוי תכליתו של דבר פועל בו חיזוק ותיקון.

והנה, על רשב"י אמרו חז"ל (שבת יא, א) שהייתה "תורתו אומנותו", והיינו שלא הייתה לו אומנות ועסק אחר, ואפילו לא עסקי קדושה אחרים – אלא לימוד התורה בלבד. ועל כן דווקא בלימודו של רשב"י מצינו שפעל שינוי בעולם של ירידת גשמים, בלא שיצטרך להגיע לידי תפילה, כי מכיוון שאצלו לימוד התורה הי' בתכלית השלימות האפשרית, פעלה תורתו שינויים בשמים ובארץ. אבל אצל תנאים אחרים לא מצינו שהייתה בהם מעלה זו של "תורתם אומנתם", ועל כן היו נצרכים לתפילה וכיוצא בזה.

מקורות להוכיח במה הי' עסק הלימוד דרשב"י במערה

בתרא קנו: (גבי הנזכר בש"ס שם "מהדורא קמא דרב אשי" ו"מהדורא בתרא דרב אשי") "רב אשי חי" ששים שנה ובכל שנה מחזור תלמודו בשני חדשי הכלה ניסן ותשרי [שבהם היו מתקבצים בבבל ללמוד מסכתות, עיי' ב"מ פו. ואכ"מ], ולכשהגיעו שלשים שנה סיים כל תלמודו, וכן עשה בשלשים שנים אחרונים". ומאחר שהלימוד הוא רק בב' חדשים בשנה, נמצא שלימוד כל הש"ס ב' פעמים בלבד הי' נגמר בק"כ חודשים שהם י' שנים. וזה הי' כשכבר הי' הש"ס רק ו' סדרים, ולא כבימים הראשונים דרשב"י שהי' ת"ר סדרים (כמבואר בחגיגה שם), כפי שהבהיר רבינו עצמו כאן להדיא.

ועוד הבהיר כאן כבר להדיא דמיידין כאן בלימוד שהוא (כל' האגרת לעיל) ב"פלפול הקושיות והתירושים", והיינו לימוד באופן מעולה ביותר כו', שהרי מקדים ע"ז דברי הגמ' (שבת שם) אודות מעלת תלמודו לאחר יציאת המערה, "דמעיקרא [קודם המערה] כי הוה מקשי רשב"י קושיא הוה מפרק לי' ר' פנחס בן יאיר תריסר פירוקי, לסוף כי הוה מקשי רשב"י קושיא הוה מפרק לי' רשב"י כ"ד פירוקי", ריבוי גדול בלימוד (והוא לא רק עילוי רגיל של התרבות חכמה סתם, אלא גם עילוי ש"א בערך להיות בסוג שונה וחדש, ממקשה קושיות למתרח' תירושים, ועוד זאת שהיו לו כ"ד קושיות על מי

אודות סיפור רשב"י ובנו שנטמנו במערה ועסקו בתורה (עיי' שבת לג: אודות המעלה שרכש בתורה לאחר המערה), כתב רבינו הזקן באגרת הקודש סי' כו דאף במערה עסקו טובא בלימוד נגלה דתורה ולא רק בנסתר, כי "על כרחך עיקר עסקיהם במערה הי' תורת המשניות ת"ר סדרי שהי' בימיהם [חגיגה יד, א וברש"י]. דאילו ספר הזהר והתיקונים הי' יכול לגמור בב' וג' חדשים, כי בודאי לא אמר דבר אחד ב' פעמים".

ובס' דברי תורה להגאון ממונקאטש, מהדורא ח סי' ע כ' ע"ז: "זהו יפלא מאוד, במחכתהדרג"ק ואחרי נשיקת עפר רגליו, וכי גם בנגלה לא יוכלו לגמור את המשניות כולם במשך איזה חדשים כשלא יפלפלו ויסלסלו הרבה בכל חדשים" (והוסיף דאין לומר דהכוונה "על ידי הפלפול והבירור ומו"מ בפירוש המשניות וגמרא וכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, יאריכו הדברים עד אין קץ גם בלי כפל הדברים ורחבה מצותך מאוד" כי אם כן הוא הדין בנסתר "כאשר ביארו הפרטים והענינים ביניהם בפירוש דברי הזוה"ק ותיקונים אז יאריכו הדברים למעלה ראש עד שגם י"ג שנים לא הי' כלל זמן הרבה" כו'. ועיי"ש עוד דמ"מ אף הוא הסיק דעסקו בנגלה אבל מצד רא'י אחרת, ואכ"מ).

ובאמת י"ל סיעתא ברורה לדברי רבינו הזקן, דהנה מצינו ברשב"ם בבא

והנה, אצל כל איש ישראל יש ניצוץ מנשמת רשב"י, וכפי שאמרו בסה"ק (תניא פמ"ו) בנוגע למשה רבינו, ש"כל נפש ונפש מבית ישראל יש בה מבחינת משה רבינו ע"ה", ומשום כך יכול כל יהודי להגיע לאפס קצהו ושמץ מנהו מעבודת משה רבינו ע"ה. וכמו כן הוא גם בנוגע לרשב"י, ולרועי ישראל שבכל דור, שיש ניצוץ מנשמתם בכל אחד מישראל. ונמצא שבכוחו של כל יהודי לעבוד מעין ובדוגמת עבודתו של רשב"י, ואף לפעול ירידת גשמים על ידי לימוד התורה שלו.

ואף שמי הוא זה ואיזהו שיוכל לומר על עצמו שתורתו אומנותו, ובפרט שגם תנאים בזמן הבית לא הייתה תורתם אומנותם לגמרי, ובוודאי בזמן הגלות, ובחוצה לארץ, ובעקבתא דמשיחא, שאין מגיעים לדרגת "תורתו אומנותו" כפי שהי' אצל רשב"י, אך מכל מקום אפשר לו ליהודי להשיג שמץ ומעין עבודה נעלית זו:

מהות וגדר "תורתו אומנותו" הוא שאין לו אומנות אחרת אלא התורה הקדושה, וממילא כל כוחות נפשו, וכל עשיותיו ודיבוריו ומחשבותיו כולם מוקדשים ללימוד התורה בלבד, ואינם מונחים בשום עניין אחר שבעולם.

והנה, אף שאין אדם יכול להגיע למדרגת רשב"י שתהי' "תורתו אומנותו" כל ימיו ממש, מכל מקום יכול לעמול ולהתייגע שבאותה שעה שקובע ומקדיש ללימוד התורה, אז תהא "תורתו אומנותו" בשלמות:

רואים במוחש, שאדם מסוגל להחליט שבמשך זמן מסוים, שעה או רבע שעה, יהא מרוכז בעניין מסוים, ולא יעניין אותו דבר זולת עניין זה לבדו. ולא שבאותו זמן צריך הוא להילחם נגד עניינים ומחשבות המסיחים דעתו, כי אם שמניח עצמו באופן כזה שהוא מתנתק בכל העניינים ומונח רק באותו עניין שבחר בו.

וכמו כן בשעת קביעות עתים לתורה, יכול היהודי להחליט שבאותה שעה תהא "תורתו אומנותו", ולא יהי' לו בעולמו אלא לימוד התורה בלבד!

כאשר מצלצל ה"טלפון", הוא אינו משיב. כשם שבשבת קודש אינו מעלה על דעתו אפילו להשיב ל"טלפון", כך גם בשעת הלימוד הוא מתייחס ל"טלפון" כעצת היצר הרע לבלבלו מלימוד התורה. כאשר פונים אליו בני ביתו ומבקשים לדבר עמו אודות עניינים חשובים ורצויים, עונה הוא להם בדרכי נועם ובדרכי שלום ומתוך הכבוד הראוי – שעתה הוא לומד תורה, הוא מאוחד עם התורה, וממילא הם מדברים כעת עם התורה עצמה! ומובן שיש להם לדחות שיחתם לאחר מכן.

כאשר הקביעות עתים לתורה נעשית באופן זה, אזי למשך אותם רגעים "תורתו אומנותו", על כל הכרוך בכך.

ואף שהוא למשך רגעים אחדים בלבד, הרי ידועים דברי אדמו"ר הזקן נ"ע בנוגע לכל מצוה שאדם עושה, שלמרות שבגשמיות זמן קיום המצוה הוא כמה רגעים בלבד, הרי "יחוד זה למעלה הוא נצחי לעולם ועד" (תניא פכ"ה), ועל דרך זה בנדון דידן, שמכיוון

שומעין לו, ועי"ש. ומעתה י"ל בפשטות דה"ה הכא, דמאחר שציוה הנפטר עצמו לאחרים לשמוח ביום זה (כנ"ל מפע"ח, ובשער הכוונות ענין ספיה"ע דרוש יב הובא שקראו רשב"י יום שמחתנו, ועי"י היטב ל' הזהר באדרא זוטא הנ"ל) שומעין ושומעין.

ועי"י שיחת ל"ג בעומר תשמ"ג, דבאמת מעצם השלילה לומר נחם ע"י א' מתלמידי האריז"ל שנהג לאמרו תמיד (כמסופר בפע"ח שם) יש להוכיח על שמחה עצומה (ולא מניעת אבל גרידא), דהרי פשטות ה' היא שהי' תלמיד זה אומר (בברכת "תשכון" דתפילת העמידה) אף בר"ח וכיו"ב שא"א בו תחנון (שו"ע או"ח סי' קלא ס"ו), ויתירה מזה – אפי' בחוה"מ דאיכא ב' חיוב שמחה מה"ת (שו"ע אדה"ז או"ח סי' תקכט ס"ו), ומזה מובן דלולי היו אומרים "תשכון" כיו"ט גופא – הי' אומר אפי' אז (דלא שאני מחוה"מ לענין שמחה, וכ"ש שהי' מסוגל לאמרו בשבת דחיוב עונג יש בו ולא שמחה, עי"י שו"ע אדה"ז סי' רמב ס"א ובקו"א, שד"ח פאת השדה, מע' אל"ף כללים סי' פב. אבל עי"י לקו"ש ח"ד דברים הע' 31, ספר המאמרים תש"ט ע' 2-131 בשוה"ג, ואכ"מ), ובאמת יש מקורות המורים דאף בפועל אמרו בשו"ט, כי אמרו נמי בברכת המזון (עי"י

השקו"ט בפרטיות בלקו"ש חל"ז ע' 142), ובכל אלו לא היתה שום קפידא בדבר, ורק בל"ג בעומר היתה קפידא, והדברים מפליאים, דנמצאת שמחתו גדולה (בענין זה) מיו"ט גמור האסור במלאכה.

ועי"י יערות דבש ח"א דרוש יז ביאור החילוק בין יום מיתת משה שהוא יום צער ותענית ליום מיתת רשב"י שהוא יום שמחה. אבל באמת ע"פ הנ"ל י"ל נמי בפשטות דתלויים הדברים ועומדים ברצונו של המת, ומשה רבינו הלא הרבה להתפלל שלא ימות וכו' כמסופר בכתובים ובדברי חז"ל, הרי שע"פ רצונו אין יום מיתתו רצוי, משא"כ רשב"י שהי' ביום פטירתו בשמחה רבה כמתואר בזהר באדרא רבה (פ' נשא קצד, ב) ובפרטיות באדרא זוטא (נסמן לעיל), עד שתיאר עילוי הגדול בעת סילוק הנשמה מן הגוף שהוא מאוחד ומקושר עתה באלקים חיים כו', ומצוה לקיים רצון המת.

(ועי"י"ע ביאור ע"פ סוד בטעם החילוק בין יום מיתת משה ושאר הצדיקים שהוא יום תענית כו' ליום מיתת רשב"י שהוא יו"ט – מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ד ס"ע קא ואילך. מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב ע' תרסו ואילך. אור התורה ענינים ע' ריח ואילך. ספר המאמרים תרנ"ד ע' רסא ואילך. ועוד).

שקיימת אצלו לכמה רגעים הבחינה ד"תורתו אומנותו" – הרי למעלה הדבר "נצחי לעולם ועד".

ונמצא, שבכוחו ויכולתו של כל יהודי, על ידי ניצוץ רשב"י שיש בו, לפעול בעצמו ענין של "תורתו אומנותו", ואף לפעול השפעת גשמים על ידי לימודו. והגשמים הרי הם ראשית ומקור הברכות כולן (ראה רמב"ן בחוקתי כו, ד), ואם כן בכח יהודי לפעול את כל הברכות וההשפעות הנצרכות לבני ישראל, בכדי שיוכלו לקיים תורה ומצוותי כראוי.

זָכָה וְרַפִּים זָכָה

פעולת רשב"י שהציבור לא יפסיד פסח ראשון מחמת טומאה

גדול הי' כוחו של רשב"י, עד שאמר "יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין" (סוכה מה, ב). אמירה זו מראה על דרך עבודתו של רשב"י – לרומם את בני ישראל שבדורו, ולפוטרים מעניינים בלתי רצויים.

והנה, בנוגע לפסח שני מצינו מחלוקת שהיא לכאורה סותרת את דרך עבודתו של רשב"י מכל וכל:

כאשר יחיד לא עשה פסח ראשון, הרי הוא מקריב פסח שני. בנוגע לציבור שלא הקריב פסח בראשון, מצינו מחלוקת בין רשב"י לר' יהודה: רשב"י סובר ש"היחיד עושה פסח שני ואין הציבור עושה פסח שני", ואילו ר' יהודה אומר ש"אף הציבור עושה פסח שני" (תוספתא פסחים פ"ח ה"ב).

והנה, כאשר כל ישראל הם טמאי מתים, אזי אין צורך להזדקק כלל לפסח שני, משום שהטומאה נדחית בציבור, ועושים פסח ראשון בטומאה. אמנם, כאשר אין רוב הציבור טמאי מתים אלא טמאים בטומאה אחרת, אין הפסח דוחה טומאות אלו. ובנידון זה שלא עשו הציבור פסח ראשון, נחלקו ר' יהודה ורשב"י: לר' יהודה עושים הציבור פסח שני, ולרשב"י אין תרופה למכתם, ולא יעשו לא פסח ראשון ולא פסח שני.

והדברים תמוהים: כיצד רשב"י, שדרכו היא לרומם את בני ישראל, סובר שהציבור מפסיד את עשיית הפסח?

ויש לומר, שאדרבא – דווקא בפסק זה ניתן לראות כיצד רשב"י פוטר את העולם מן הדין, ומרומם את בני ישראל למצב שבו אין אפשריות להפסד קרבן הפסח:

ובהקדים מה שנתבאר במק"א (ראה לקוטי שיחות חט"ו עמ' 546) בנוגע לאי אמירת תחנון בשבתות וימים טובים וביומי דפגרא, שלכאורה כיצד זה מפסידים בני ישראל את העילוי

הגדול שבאמירת תחנון? הלא כאשר יהודי אומר "אשמנו בגדנו", הוא מתוודה על חטאיו והקב"ה מוחל וסולח, ואילו כאשר אין אומרים תחנון חסרה הסליחה והמחילה. ובוודאי יעדיף יהודי לומר תחנון גם בשבת ויום טוב?

ונתבאר בזה, שאדרבא: בימים אלו אין צריך לפעול את הכפרה על ידי אמירת תחנון, כיוון שעצם רוממות מעלת היום פועלת את אותה הפעולה של אמירת תחנון. עיצומם של ימים אלו גורם סליחה וכפרה כשם שאמירת תחנון פועלת זאת.

ומעין זה יש לומר גם בנוגע לפסק רשב"י שאין ציבור נדחה לפסח שני:

אילו הי' פוסק רשב"י שיש תשלומין גם לציבור בפסח שני, אזי הי' מצב שבו כל ישראל נופלים ממדריגתם ולא מקריבים את הפסח הראשון, מחמת שאר טומאות (שאינן טומאת מת), והם צריכים לתשלומין.

אבל מאחר ופסק רשב"י שאין תשלומין לציבור, הרי בזאת פעל במציאות העולם שלא יהי' מצב כזה לעולם. שהלא לא ייתכן שציבור שלם יזעק "למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו" (בהעלותך ט, ז), ולא תהי' לו תקנה. וממילא בכך שפסק רשב"י שאם היו טמאים בשאר טומאות בראשון לא יעשו פסח שני, פעל רשב"י שלעולם לא ייווצר מצב שבו ייאנסו בני ישראל כולם ולא יקריבו פסח ראשון מחמת טומאה וכיוצא בזה.

ונמצא שאדרבא, גם בפסק זה מתבטא כיצד פוטר רשב"י את בני ישראל מן הדין, ופוטרם ממציאות שבה הם נדחים מעשיית הפסח הראשון נראה הביאור בזה באופן אחר בתורת מנחם תשמ"ג ח"ג עמ' 1416 ואילך].

◇ ◇ ◇

טַהַר אֶת עֵיר טְבֵרְיָה

"תורתו אומנותו" –

יעוסק בתיקון מקום הטומאה

כאשר יצא רשב"י מן המערה, שאל את אנשי המקום האם "איכא מילתא דבעי לתקוני", ואמרו לו שיש מקום של ספק טומאה "ואית להו צערא לכהנים לאקופי". ואכן הלך רשב"י ופעל לברר את מקומות הטומאה המדויקים, ולטהר את שאר המקום (שבת לג, ב).

דרך עבודתו של רשב"י, לא הייתה בהתעסקות עם ענייני העולם, תורתו הייתה אומנותו, והי' עמל בתורה ללא הרף. ומכל מקום מוצאים אנו שמיד בצאתו מהמערה לא מיהר ללמד את תלמידיו אלא הלך לתקן את מקום הטומאה.

ותן דעתך על הפלאת הדבר:

השו"ע הטעם הפשוט לזה שנקבע דוקא לשבת ולא לי' ניסן שהוא מפני מיתת מרים ביום זה לסוף מ' שנה במדבר – נמצא דעכ"פ בודאי לא נהגו בדבר בשנים שבינתיים.

וְלַחֲזוּמֵי הַקּוֹשֵׁי י"ל דְּטַעֲמֵי הָרֵאשׁוֹנִים לְבָדָם אֵינָם מְסַפְּקִים "לְהַבְדִּיל" הַיּוֹם וְלִצְיֵינוּ בְּמִיּוּחַד וְכוּ', אֲבָל כְּשָׁבָא עוֹד מְאֻרְעַ חֲשׁוֹב יוֹתֵר, נִתְעוֹרֵר וְנִזְכָּר גַּם זֶה שְׂקִדְמוֹ. וְכֵהָא דְאִמְרוּ תַעֲנִית כֵּט. מְגַלְגֵּלִין זְכוּת לְיוֹם זְכָאי, וְדַמִּיא לְגַדְרֵי שְׂמִצְיָנוּ בְּהַלְכָה, וְאִף מְדַאֲרִייתָא – דְּגִלְגוּל שְׁבוּעָה (שְׂאִין כַּח לְחִיבֵי הַשְּׁבוּעָה, אֲבָל ע"י שְׁנִתְחַיֵּיב בְּשְׁבוּעָה אַחֲרַת נִתְעוֹרֵר גַּם חִיּוֹב שְׁבוּעָה זֹו כו') קִידוּשֵׁין כֹּז, וְאִכְ"מ.

וּמ"מ הַחֲת"ס הַסִּיק דַּאִין בְּעֵינֵין יִרִידַת הַמֶּן כְּדִי "לְעֻשׂוֹתוֹ יוֹם שְׂמִחָה וְהַדְּלָקָה וּבְמִקּוּם יְדוּעַ כו'", וְלַעֲלֵל מִינֵי כ' נְמִי דוּזָה שֶׁהוּא יוֹם שְׁנַעֲשָׂה בּוֹ נֵס [וְהֵינּוּ זֶה שְׂפִסְקוֹ תְּלִמִידֵי רַע"ק מְלֻמּוֹת, כְּדַבְּרֵי הַמַּאֲרִי בְּשֵׁם הַגְּאוֹנִים בְּסוּגִיא דְּמִיתַת תְּלִמִידֵי רַע"ק מְפַסַּח וְעַד עֲצֻרַת – יְבֻמּוֹת סב:] כו' הוּא רַק מְקוּם לְמִנְהַג מְנִיעַת הַסֶּפֶד וְתַעֲנִית וְעֵדִיין אִין בּוּזָה לְקַבּוּעַ מוֹעֵד וִיו"ט כו'.

וּבְאִמַּת הַסְּבָרָא לְפָרֵשׁ דַּאִין כַּאֵן אֵלֵא מְנִיעַת אֲבָלוֹת וְלֹא שְׂמִחָה גְּמוּרָה כו' הוּבָאָה הַתָּם גְּבִי דְּבָרֵי הַפַּע"ח הַנ"ל, אֲבָל יַעֲוִי"י בְּמִשְׁנַת חֲסִידִים מִס' אִירֵי פ"א מ"ו-ז דַּאִיתָא לְהַדִּיא "מְצוּהָ לְשִׂמּוֹחַ שְׂמִחַת רַשְׁב"י וְאֵם דֵּר בֶּאֱרֵץ יִשְׂרָאֵל יִלְךְ לְשִׂמּוֹחַ עַל קְבָרוֹ, וְשֵׁם יִשְׂמַח שְׂמִחָה גְּדוּלָה כו'" (וַיַּעֲוִי"י בְּפִסְקֵי דִינִים לְהַצְמַח צִדֵּק יו"ד ס' קטז בְּשֵׁם זְקֵנוּ רַבִּינוּ הַזֶּקֶן בְּעַל הַתְּנִיא וְהַשׁוֹעַ ש"המִשְׁנַת חֲסִידִים לֹא הֶעֱתִיק רַק דְּבָרֵי הָאֲרִיז"ל).

וְלִגְוַף הַקּוֹשִׁיּוֹת בְּשׁוֹ"ת הַנ"ל, שְׂמִחָה בְּיוֹם סִילּוּק צִדִּיק מֵהַזֶּה עוֹשָׂה, וְמֵאֵי שְׂנֵא מִשְׂאֵר יְמֵי פְטִירַת צִדִּיקִים שְׂמִתְעַנִּין בָּהֶם כו', י"ל בְּפִשְׁטוֹת דְּהַכָּא שְׂאֵנִי, וְהוּא ע"פ מַה שֶּׁהֵבִיא הַש"ךְ יו"ד ס' שְׂמֵט סְק"ט בְּשֵׁם מֵהֲר"י וַיִּיל (ס' יז) דְּנִפְטֵר שְׂצִיּוּהָ שְׂלֵא יִצְמוּ עֲלֵיוּ בְּנֵי צוּם הַנְּהוּג עַל מִיתַת אֲב וְאֵם כו' (ע"י רמ"א יו"ד סו"ס תב) שְׂפִיר

"ג שנה הי' רשב"י נחבא במערה מאימת המלכות, ובמשך כל שנים אלו לא הי' יכול ללמוד עם תלמידיו ה"חברייא" קדישא. ולכאורה מיד בצאתו הי' לו לחזור אחר תלמידיו וללמוד עמהם. ואף על פי כן הלך לתקן מקום של ספק הטומאה.

יתר על כן: כאשר הגיע רשב"י לאותו מקום, לא יצאו אנשי המקום לחלות פניו שיואיל לתקן את הטומאה, אלא רשב"י מעצמו בירר ושאל אם "איכא מילתא דבעי לתקוני".

ומקום ספק הטומאה לא הי' בבית המדרש, מקום שלימד בו תורה. תלמידי רשב"י היו נוהרים באכילת חולין על טהרת הקודש, ועל אחת כמה וכמה שמקום לימוד התורה שלהם הי' טהור. ומכל מקום התעסק רשב"י עם תיקון מקום שאינו קשור כלל ל"תורתו" שהייתה "אומנותו", אלא "בית החיים" - מקום של היפך הטהרה לגמרי!

ולא שלח רשב"י שלוחים או תלמידים לתקן ולברר את הטומאה, אלא התעסק בכבודו ובעצמו בטיהור המקום.

ומזה יש לו לאדם ללמוד את גודל הנחיצות לעסוק בתיקון העולם:

גם רשב"י שעיקר עניינו הי' "תלמוד" - התנהג באופן ש"גדול תלמוד שמביא לידי מעשה" (קידושין מ, ב), ולמרות שהייתה תורתו אומנותו מכל מקום עסק בעצמו ומיוזמתו בתיקון וטיהור העולם.

ומזה יש לו לכל יהודי ללמוד, שיחד עם המעלה העצומה שיש ב"תורתו אומנותו", עליו להתעסק גם עם עניינים של מעשה בפועל, להשפיע על בני ישראל בקיום התורה ומצוותיה, ולקרב את אלו הרחוקים לעת עתה מענייני קדושה, עד אשר "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" (ישעי' יא, ט), בגאולה השלימה.

🌀 **בְּשִׁבְתּוֹ עִם חֲבֵרָיו**

רשב"י תיקן את מה ש"לא נהגו כבוד זה בזה"

"שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא . . . וכולן מתו בפרק אחד, מפני שלא נהגו כבוד זה לזה". ולאחר מכן העמיד ר' עקיבא חמישה תלמידים ורשב"י ביניהם, "והם הם העמידו תורה" (יבמות סב, ב).

והנה, לאחר שכ"ד אלף תלמידי ר"ע מתו משום ש"לא נהגו כבוד זה בזה", חסרון באהבת ישראל, מוצאים אנו אצל רשב"י שהי' מהדר ומקפיד במיוחד במצוות אהבת ישראל, ומסר עצמו בכל נפשו ומאודו לקיים את הכלל שכלל רבו הגדול - "ואהבת

חידושים וביאורים שקו"ט בעניני ל"ג בעומר

בטעמי והיתרי

השמחה ביום מיתת רשב"י

ידועה השקו"ט בשו"ת חתם סופר יו"ד סי' רלג גבי מנהג השמחה דיום ל"ג בעומר (עיי' בנו"כ השו"ע או"ח סי' תצג), דנתחבט בו הרבה, ובמק"א (דרשות שצ, ג) האריך "אשר כבר הי' לי ויכוח בזה עם הגאון מהר"ז מרגליות זצ"ל היכן מצינו לעשות יום מועד ביום סילוק צדיק, הלא אחז"ל נדרים יב. הרי עלי שלא לאכול בשר כיום שמת בו רבו, וז' אדר [יום סילוק משה רבינו] הוא יום תענית וכן כו' [ימי מיתות עוד צדיקים] כש"ע או"ח סי' תקפ [ועיי"ע יו"ד סי' שעח ס"ד], ומאי דקרו ל' [ל"ג בעומר] בזוהר פ' האזינו [אדרא זוטא רצא, סע"א. ועייג"כ זהר ח"א ריח, א] הילולא [דמשמעו יום שמחה] הוא על דרך דאמרו חז"ל במועד קטן [כה, ב] קצף על עולמו ולקח ממנו נשמות ושמח בהם ככלה . . . אך . . . בקהל ישראל . . . יצטערו על שקצף על עולמו ללקח מהם נפשות", עיי"ש.

ועיי"ע בתשובה שם שהציע בזה טעם אחר לחשיבות היום, זכר לירידת המן לאבותינו במדבר, וע"פ מדרש (המחולק עם הש"ס שבת פז:) ש"מיום שכלה החררה שהוציאו ממצרים הלכו ג' ימים בלא לחם ואח"כ ירד המן, א"כ הי' הורדת המן ביום ל"ג בעומר וראוי לעשות לזה זכר טוב".

ויש לדון דלפ"ז יוקשה אמאי התחלת חגיגת היום היתה רק בימי רע"ק נראה להלן דביום זה פסקו תלמידי למות, כמ"ש בעצמו בשו"ת חאו"ח סו"ס קסג דל"ג בעומר "נתחדש ע"י תלמידי רע"ק . . . אחר החורבן כו'" עיי"ש.

מיהו באמת מצינו אף גדולה מזו במנהגי שבת הגדול שבטושו"ע או"ח סי' תל, שטעמם הוא מאורעות שקודם יציאת מצרים, ואעפ"כ לא מצאנו שיזכירום בש"ס ומדרשים, וע"פ המבואר בנו"כ

לרעך כמוך, רבי עקיבא אומר זה כלל גדול בתורה" (תו"כ קדושים יט, יח). ובוזה תיקן את מה שפגמו תלמידיו הראשונים של ר' עקיבא ש"לא נהגו כבוד זה בזה".

וכמה דוגמאות לדבר בהנהגותיו של רשב"י:

א. "טיהר את עיר טבריא"

כאשר יצא רשב"י מן המערה, בירר אם "איכא מילתא דבעי לתקוני", ואמרו לו שיש מקום שהוא ספק בית הקברות ויש לכהנים צער להקיפו בדרכס. ועמד רשב"י וטרח וציין את מקומות הטומאה, וטיהר את שאר המקומות (שבת לג, ב).

והנה, רשב"י הי' במערה משך י"ג שנים, ובהן לא הי' ביכלתו להרכיץ תורה לתלמידים. ולכאורה מיד בצאתו הי' לו לכל לראש לאסוף תלמידים וללמדם תורה, ובפרט ש"תורתו אומנתו".

ומכל מקום, עמד וחיפש לקיים מצוות אהבת ישראל, אף שלא הי' מדובר בצורך הכרחי וגדול עבור כל הציבור: ספק הטומאה הי' נוגע רק לכהנים, ובהם גופא רק לאותם כהנים שהיו צריכים לעבור באותה דרך. וגם כהנים אלו היו יכולים "לאקופי" ולהגיע למחוז חפצם בדרך אחרת, אלא שהי' להם צער באריכות הדרך.

ואף על פי כן גדלה מידת אהבת ישראל של רשב"י ועיכב את חפצו ורצונו להרכיץ תורה ברבים, עבור עזרה וסיוע לכמה מבני ישראל שהי' להם צער בטורח ואריכות הדרך!

ב. "יכול לפטור העולם"

אמרו בשם רשב"י (סוכה מה, ב) "יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין". אותם אלו שצריכים שרשב"י יפטרם מן הדין, הם אנשים שפגמו וחטאו וממילא יש עליהם דין. ומכל מקום הודיע רשב"י את אהבתו גם לאותם יהודים, ואמר שהוא יכול לפוטרו מן הדין.

ג. "בקעה בקעה מלאי דינרי זהב"

מסופר בדברי חז"ל (שמות רבה פ"ב, ג, ועוד) אודות תלמיד רשב"י ש"יצא חוצה לארץ ובא עשיר, והיו התלמידים רואין אותו ומקנאין בו, והיו מבקשים הן לצאת לחוצה לארץ".

ככדי שקנאתם של התלמידים לא תפריע אותם מלימוד התורה, "הוציאן לבקעה אחת . . ונתפלל ואמר בקעה בקעה מלאי דינרי זהב. התחילה מושכת דינרי זהב לפניהן". ואז אמר להם רשב"י: "אם זהב אתם מבקשים, הרי זהב, טלו לכם. ואלא היו יודעין כל מי שהוא נוטל עכשיו חלקו של עולם הבא הוא נוטל".

והנה, מסיפור הדברים מובן שאותם תלמידים שקינאו בעשיר וביקשו לצאת לחוצה לארץ, היו מחשיבים את הכסף והזהב. אמנם באמת אין ערך לכסף ולזהב לעומת לימוד

התורה. וכפי שנתבאר במק"א (הדריגים על הרמב"ם וש"ס עמ' סט) בדיוק לשון הרמב"ם על ימות המשיח "וכל המעדנים מצויים כעפר" – שלעתיד לבוא ייחשבו מעדני ותענוגות עולם הזה "כעפר" שאין לו חשיבות וערך כלל.

ואם כן תמוה לכאורה מדוע נקט רשב"י בדרך זו שזימן לפניו דינרי זהב, ולכאורה הי' לו לבאר להם ולקבוע בליבם את הידיעה וההרגשה שאין ערך כלל לזהב ולעשירות לעומת לימוד התורה?

אלא שגם בסיפור זה רואים את גודל אהבת ישראל של רשב"י, גם לאלו שלא הגיעו לשלמות בעבודתם:

תלמידים אלו היו בדרגא נחותה שעדיין היו טרודים מענייני ממון וכיוצא בזה, ולא היו יכולים ללמוד במנוחה כאשר ראו את חברם שנתעשר. ואמנם רשב"י חינכם שלעומת התורה כל ענייני עולם הזה הם "כעפר", אך מאידך, דאג רשב"י גם לאותם תלמידים שטרם נקבעה בליבם הכרה זו, והזמין להם את הבקעה מלאה דינרים בכדי שגם הם, בדרגתם הנמוכה, יוכלו ללמוד תורה במנוחה.

דבר זה נרמז גם בלשון המדרש "בקעה" – המורה על מקום נמוך. אהבתו של רשב"י ודאגתו היו נתונות גם לאלו התלמידים שאחזו עדיין בדרגה נחותה בבחינת "בקעה", והשתדל וטרח שגם הם יתעלו ויתורמו בעבודתם את קונם.

